

УДК 81'25:61

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.14-1.19>

СПЕЦИФІКА МУЛЬТИКОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА У ТЕКСТАХ МЕДИЧНОЇ ТЕМАТИКИ З ДОДАВАННЯМ НОВІТНІХ ТЕХНІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

SPECIFICITY OF TRANSLATOR'S MULTI-COMPETENCE IN MEDICAL THEMATIC TEXTS INCLUDING ADDITIONAL TECHNICAL INNOVATIONS

Карачова Д.В.,

orcid.org/0000-0001-9526-2406

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри ділової іноземної мови та перекладу

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

Мирошниченко В.М.,

orcid.org/0000-0002-4381-3314

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

Ця стаття присвячена дослідженню специфіки перекладу тексту, який значно вирізняється з-поміж інших наукових текстів комбінуванням біологічного та технічного складників. Такі різновиди текстів з'явилися нещодавно та потребують ретельного дослідження. Цей текст характеризується не тільки цікавим і складним науковим викладом матеріалу, але й широким спектром специфічних медичних термінів, назвами людських органів, їх взаємодією та протезуванням, враховуючи новітні технічні розробки в організмі людини для заміни їх біологічних попередників. Переклад таких текстів викликає багато труднощів також тому, що перекладач повинен бути компетентним у сфері останніх медичних розробок сьогодення, що часто стає важким завданням для нього (або неї), адже з таким стрімким розвитком науково-технічного прогресу майже не можливо бути обізнаним з усіма сучасними науковими розробками.

Медична сфера є однією з найскладніших для перекладачів, адже потребує наявності базових знань із біології, хімії, фармакології та медицини. У світі сучасних новітніх технологій і науково-технічного прогресу, стрімкого розвитку науки медичні винаходи та відкриття вимагають від перекладачів, які працюють у цій сфері, неабиякої сумлінної підготовки та знань у цій галузі. Не слід забувати також про те, що з появою нових винаходів, обладнання та технологій перекладачу необхідно не тільки надати достовірний та адекватний переклад, а й пояснити, чим є той чи інший термін або якість новітнє медичне обладнання чи винахід, вдаючись до засобу конкретизації при перекладі. В іншому випадку переклад просто не буде зрозумілим, що зробить роботу перекладача недостовірною, а переклад – некоректним.

У наш час в процесі глобалізації та науково-технічного прогресу стає надзвичайно важливим питання мультикомпетенції перекладача. Кожен перекладач володіє своєю унікальною та специфічною комунікативною моделлю. І поява нових суміжних наукових галузей вимагає від кожного професіонала отримання нових навичок та оволодіння більшою кількістю знань у різних сферах перекладу.

Ключові слова: переклад, медицина, глобалізація, технічні розробки, науково-технічний прогрес.

This article deals with the study of the specificity of text translation, which differs significantly from other scientific texts by means of combining both biological and technical components. Such variations of texts appeared not so long ago and require careful study. This text is characterized not only by an interesting and complex scientific presentation of the material, but also by a wide range of specific medical terms, names of human organs, their interaction and prosthetics, taking into account the latest technical developments in the sphere of human body for replacement of biological organs. It is well known that medical sphere is one of the most difficult for translators, because it requires at least some basic knowledge on biology, chemistry, pharmacology and medicine.

With the advancement of scientific and technological progress, medicine began to interact with the latest technical developments of Western scientists and soon found itself in the sphere of translation, causing considerable demand for particularly this kind of translation. Nowadays, in the process of globalization and scientific and technological progress, the issue of translator's multi-competence becomes extremely important. Globalization processes that have spread all over the world recently are contributing new knowledge and technologies to many countries, making the demand for translation in medical sphere extremely popular and necessary. However, there is a problem of finding a qualified professional

who will be able to provide the client with an adequate kind of translation. In our research the medical text was explored as a combination of biological and technical components as a strongly unified combination into a single locus.

We got used to the fact that these two scientific spheres (biological and technical) have always been separated from each other but this research explores the combination of these two spheres of science as the one united locus. According to the results of our research, such kind of texts can be useful for students as they can provide at least some minimal knowledge on both biological and technical spheres and can broaden their outlook. However this topic is rather new and needs more detailed exploration in future.

Key words: translation, medicine, globalization, technical developments, scientific and technological progress.

Постановка завдання. Медична сфера є однією з найскладніших для перекладачів, адже потребує наявності базових знань із біології, хімії, фармакології та медицини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наш час багато дослідників працюють із тематикою медичного перекладу. Серед сучасних науковців, які займаються дослідженням медичної галузі перекладу протягом останніх кількох років, можна згадати такі прізвища, як З.В. Гуменюк [1], І.М. Дабагян [1], Є.Є. Сухарева [3], Н.С. Черникова [3].

Виклад основного матеріалу. У світі сучасних новітніх технологій і науково-технічного прогресу, стрімкого розвитку науки медичні винаходи та відкриття вимагають від перекладачів, які працюють у цій сфері, неабиякої сумлінної підготовки та знань у цій галузі: «Медицина є такою галуззю знань, що характеризується прискореним науково-технічним розвитком, який призводить до регулярної появи в медичній лексиці великої кількості нових термінів. У наш час, окрім використання неоднорідної і не завжди однозначної лексики, медична галузь відрізняється також надзвичайною різноманітністю тематики і шквальною появою нових методів, технологій і винаходів, або технічних інновацій, назви яких даються наспіх. Перекладач медичних текстів повинен настільки чітко орієнтуватися в предметі, щоб впевнено виявляти неоднозначні терміни і вирази і правильно визначати їх трактування» [2, с. 158].

Актуальність дослідження полягає в тому, що глобалізаційні процеси, які охопили світ протягом останніх десятиліть, сприяють поширенню знань і технологій по всьому світу, що робить попит на перекладацьку діяльність у цій медичній сфері надзвичайно популярною та затребуваною. Однак постає питання пошуку перекладача, спроможного надати клієнтові адекватний варіант перекладу. На жаль, «перекладачі-аматори зазвичай не проводять змістовних досліджень способів перекладу термінів, які раніше перекладалися в медичній літературі, що призводить до дуже різноманітних перекладів з одного видання до іншого» [2, с. 159], що може спричинити багато помилок у розумінні та навіть призвести до трагічних наслідків, якщо йдеться про здоров'я чи життя людини.

Можна згадати історію, яка трапилась у США. І хоча це було багато років тому, проте ця історія яскраво демонструє всю важливість і відповідальність за медичний переклад. До лікарні у Флориді був доставлений пацієнт, який не розмовляв англійською мовою, а знав лише іспанську. Його супроводжували друзі, які також не володіли англійською і не могли надати лікарям жодної інформації про стан та хворобу їхнього друга. Серед персоналу лікарні не знайшлося жодної людини, яка б володіла іспанською, крім санітара, який, як він вважав, знав іспанську. Отже, спираючись на свої «знання», санітар переклав слово “intoxicado” (отруєння) як “intoxicated” (наркотичне або алкогольне отруєння), що стало причиною неправильного лікування пацієнта та спричинило крововилив до мозку.

Отже, роль медичного перекладу не слід недооцінювати та недбало ставитися до нього, бо від цього може залежати здоров'я та життя людини. Проте, незважаючи на той факт, що людина, яка працює у сфері медичного перекладу, несе величезну відповідальність, бажаючих спробувати себе у цій галузі стає все більше.

Протягом останніх років попит на професійний медичний переклад зростає надзвичайно масштабними темпами. Цьому є цілком логічне пояснення, яке базується здебільшого на таких важливих фактах:

- 1) стрімкий розвиток медичного туризму (Ізраїль, США, Німеччина);
- 2) поява новітнього обладнання, використання якого потребує перекладу інструкцій з експлуатації;
- 3) залучення іноземних професіоналів медичної сфери до співпраці;
- 4) імпорт нових медичних препаратів;
- 5) участь у різноманітних медичних дослідженнях.

З розвитком науково-технічного прогресу медицина почала взаємодіяти із новітніми технічними розробками західних науковців, що відразу виявило себе у сфері перекладу, спричинивши значний попит на цю галузь.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше буде досліджений переклад медичного тексту як комбінація саме біологічного та тех-

нічного складників, як їх нерозривне поєднання в єдиний локус. Ми звикли до того, що ці дві наукові сфери (біологічна та технічна) завжди йшли окремо одна від одної, лише інколи згадуючи про певні наукові розробки. У цій статті автори розглянуть текст, який нерозривно поєднує в собі ці дві сфери науки, а також розглянуть, як загальне сприйняття цієї тематики, так і локальне розуміння специфічної лексики в контексті та спроби її перекладу студентами-філологами на заняттях з основної іноземної мови.

Авторами було проведено дослідження обраного задалегідь тексту студентами двох груп третього курсу спеціальності «Германські мови та літератури (переклад включно)» щодо специфіки та особливостей перекладу медичних термінів і медичних текстів у поєднанні із залученням інформації та лексичного складника технічного характеру, новітніх науково-технічних розробок на заняттях з основної іноземної мови (англійської). В якості прикладу для перекладу був взятий текст медичної тематики рівня C1 із підручника “On Screen” під назвою “How to build a bionic man?”

Цей текст привернув увагу, адже вирізнявся з-поміж інших не тільки цікавим і складним науковим викладом матеріалу, але й широким спектром специфічних медичних термінів, назвами людських органів, їх взаємодією та протезуванням, що нечасто можна зустріти не тільки в повсякденному спілкуванні, але й серед текстів для перекладу у медичній тематиці, адже переважну кількість матеріалу для перекладу складають різноманітні інструкції з експлуатації медичного обладнання, анотації до ліків, медичні довідки, історії хвороби і так далі.

Цей текст був запропонований авторами підручника для вивчення студентами саме філологічної спрямованості для отримання нових знань і навичок у цій складній тематиці, а також для ознайомлення зі специфічною термінологією, для роботи з якою треба приділяти багато уваги, адже її важко перекласти, спираючись тільки на контекст речення та не розуміючи, про що конкретно йдеться.

Ще однією особливістю цього тексту можна вважати його тісну взаємодію між медициною та технічними здобутками сучасних вчених, дуже тонку та часом невловиму грань між живим організмом та його технічним доповненням, яке стане єдиним цілим у найближчому майбутньому, як стверджується у тексті. Підтвердження цього можна побачити вже в підзаголовку “Rex the bionic man shows how close technology is to catching up with – and exceeding – the abilities

of the human body” [4, с. 24]. – «Рекс – це біонічна людина, яка демонструє, наскільки технології є близькими до надолуження та перевершення людського організму».

Специфіка медичної лексики, використана авторами тексту, викликала неабияку складність не тільки для перекладу, а й загалом для розуміння смислу цілого речення чи окремих його частин. Наприклад: “Housed within a frame of state-of-the-art prosthetic limbs is a functioning heart-lung system, complete with artificial blood pumping through a network of pulsating arteries. He has a bionic spleen to clean the blood, and an artificial pancreas to keep his blood sugar at the right level. Behind deep brown irises are a pair of retinal implants” [4, с. 24]. – «У рамках сучасних протезних кінцівок розміщена функціонуюча система серця та легенів при штучному відкачуванні крові через мережу пульсуючих артерій. Він має біонічну селезінку для очищення крові та штучну підшлункову залозу, щоб утримувати цукор у крові на потрібному рівні. За глибокими коричневими райдужками є пара імплантів сітківки».

Складність у розумінні викликав ще й той факт, що медичні терміни тісно пов'язані у тексті із технічними термінами та новітніми технологіями у сфері медицини. Наприклад: “The engineering behind modern prosthetics is certainly mind-boggling. They function by placing electrical sensors directly in contact with the skin. These sensors pick up the signals generated by muscular movements in the residual limb signals that are then translated by software into natural, intuitive movement in the prosthetic limb. We all know about prosthetic limbs, even if many of us are not aware of just how sophisticated they now are” [4, с. 24]. – «Техніка сучасного протезування, безумовно, вражаюча. Вони (протези) функціонують, розміщуючи електричні датчики безпосередньо в контакт з шкірою. Ці датчики приймають сигнали, породжені м'язовими рухами в кінцівці, сигнали, які потім програмним шляхом переводяться в природний, інтуїтивний рух у протезній кінцівці. Ми всі чули про протезні кінцівки, навіть якщо багато хто з нас не усвідомлює, наскільки витончені вони зараз».

Для студентів третього курсу такий текст виявився надзвичайно складним як для загального розуміння суті прочитаного, так і для перекладу, адже вони не могли відразу зорієнтуватися, яким чином буде краще перекласти те чи інше речення, не розуміючи значення деяких термінів і функціонування певних біологічних процесів людського організму.

Після цього тексту автори запропонували студентам виконання вправ на закріплення матеріалу з використанням різноманітної медичної лексики з тексту. Слід зазначити, що у вправах автори не надавали широкого синонімічного спектру тій лексиці, яка була використана у тексті та у завданнях після нього, адже це могло б заплутати читача ще більше та призвести до повного нерозуміння суті тексту, спрямованого на вивчення студентами-філологами, а не представниками профільного медичного спрямування.

Наприклад, автори запропонували такі лексичні одиниці, які потрібно вжити згідно зі змістом речення: pulsating, implants, prosthetic, self-regulating, artificial (пульсуючі, імпланти, протезні, саморегулюючі, штучні):

1. Rex has advanced limbs.
2. Rex's heart pumps blood throughout his body.
3. Rex has cochlear in his head, which allow him to "hear" sounds.
4. Rex has a(n) pancreas, so his blood sugar levels do not require monitoring.
5. Rex's blood circulates through a network of arteries, which pump the blood around [4, с. 24].

Навіть прочитавши та переклавши текст, студентам все ще було складно виконувати цю вправу, адже така специфічна лексика потребує значного часу на опрацювання та вивчення, що робить майже неможливим виконання такого різновиду вправ відразу після перекладу тексту. Відсутність знань із медицини та біологічних процесів в організмі людини також давалася в знаки при виконанні цієї вправи.

Отже, дослідивши специфіку перекладу обраного тексту студентами-філологами, можна зробити висновок, що для досягнення адекватності перекладу у медичній галузі перекладач пови-

нен володіти не тільки необхідною лексикою, але й мати хоча б елементарне уявлення про ту науку, з якою він працює. Адже медична сфера є надзвичайно відповідальною, а будь-яка помилка перекладача може коштувати людині життя.

У процесі стрімкого розвитку глобалізації та науково-технічного прогресу стає надзвичайно важливим питання мультикомпетенції перекладача. Він повинен володіти професійно не тільки мовою, на яку перекладає, а й мати хоча б якісь базові знання стосовно тієї сфери, в якій він працює.

Відомо, що кожен перекладач володіє своєю унікальною та специфічною комунікативною моделлю. Проте умови жорсткої конкуренції у сфері перекладу вимагають від кожного професіонала отримання нових навичок та оволодіння все більшою кількістю знань у різних галузях перекладу.

Висновки. Дуже актуальною, на думку авторів, та вагомою для подальшого вивчення є проблема виявлення тонкої грані у сфері медичного перекладу: хто спроможний зробити максимально адекватний переклад медичних текстів – лінгвіст-перекладач, який певний час займається медичним перекладом, чи медичний працівник, який отримав певні навички перекладу? Це питання є досить контрверсійним, адже медичний працівник не може мати певних навичок і необхідних знань для досягнення точного адекватного перекладу складного медичного наукового тексту, а лінгвіст-перекладач буде стикатися зі складнощами розуміння тих чи інших моментів стосовно медичної термінології, яка дуже часто тяжіє до широкого синонімічного ряду, однак обрати для перекладу потрібно якийсь конкретний термін, що іноді буває надзвичайно важко.

Отже, ця проблема потребує глибокого аналізу та подальшого дослідження науковцями-філологами, зацікавленими у цій галузі і проблематиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гуменюк З.В., Дабаган І.М. Особенности перевода медицинских текстов. *Актуальные вопросы переводоведения и практики перевода*. 2012. URL: <http://www.alba-translating.ru/ru/articles/2012/gumenyuk-dabagan.html>.
2. Даніленко А.Ю., Карачова Д.В. Основні групи труднощів у перекладі медичних термінів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. № 2(316), С. 157–163.
3. Сухарева Е.Е., Черникова Н.С. Проблемы перевода медицинского дискурса в контексте социального перевода. *Вестник ВГУ. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2014. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-perevoda-meditsinskogo-diskursa-v-kontekste-sotsialnogo-perevoda>.
4. Evans V., Dooley J. On Screen. С1. URL: file:///C:/Users/Пользователь/Downloads/On_Screen_C1.pdf.